

Participatiebeleid
Participatie wijzer in Someren

Participatiebeleid

'Participatie wijzer in Someren'

Titel: Participatiebeleid
Versie: 1
Datum: 8 december 2020
Auteur(s): Marcelle Meesters
Zaaknummer: 0847200234613

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
2.	Aanleiding	3
3.	Definities	4
4.	Participatiedoel	4
5.	Participatie is maatwerk.....	6
5.1	Wetgeving	6
5.1.1	Participatiewet	6
5.1.2	Omgevingswet	6
5.1.2.1	Regels voor participatie	7
5.1.2.2	Ruimte voor maatwerk	7
6.	Burgertevredenheidsonderzoek.....	7
7.	Kernvoorwaarden.....	8
8.	Concretisering op vervolg.....	9

1. Inleiding

Someren maken we samen, Someren doen we samen, Someren zijn we samen. Deze zinnen spreken we in Someren regelmatig uit. Samen kom je verder, daar geloven we in Someren in.

Samen, loslaten in vertrouwen, leren door te doen én evalueren zijn dan ook de uitgangspunten van het participatiebeleid van Someren. Voorop staat dat de initiatiefnemer van een idee of project altijd betrokkenen en belanghebbenden informeert. Dit geldt voor zowel de gemeente als voor inwoners, ondernemers en organisaties. Dit is de minimale vorm van participeren. Van participatie word je als gemeente wijzer maar ook de inwoners en organisaties worden wijzer. Participatie is een belangrijk onderdeel van de samenleving in deze tijd. In Someren is participatie dan ook niet nieuw, dat doen we al lang. Echter, de wetgeving op het gebied van WMO én de omgevingswet die in 2022 ingaat, maken actualisatie van ons participatiebeleid nodig. Samen worden we participatie wijzer.

De verhouding tussen overheid en samenleving verandert, de laatste jaren wordt de relatie tussen overheden en inwoners steeds meer gelijkwaardig. Inwoners, ondernemers en organisaties willen invloed hebben op en een bijdrage leveren aan de kwaliteit van hun fysieke of sociale leefomgeving. Bij de grote vraagstukken van vandaag, zoals de energietransitie, klimaatverandering of duurzame ondersteuning in het sociaal domein geldt vaak een wettelijke verplichting tot participatie maar er zijn ook inwoners, ondernemers en organisaties die hierbij eigen initiatief en verantwoordelijkheid willen nemen. De grote opgaves in onze samenleving kunnen we alleen in gezamenlijkheid oppakken. Het college van B en W en de gemeenteraad van Someren geloven in de kennis en kunde die in de samenleving aanwezig is en willen daar beter gebruik van maken, met als doel beter beleid en een mooiere leefomgeving. In Someren willen we ons verder ontwikkelen op het gebied van participatie. Waarbij de kwaliteit van participatie voorop staat, niet het aantal participatieve trajecten. Samen beleid maken en uitvoeren is niet nieuw in Someren. Er zijn veel grote en kleine, geslaagde en minder geslaagde voorbeelden van participatie in Someren.

De gemeenteraad is al in een vroeg stadium betrokken bij het actualiseren van het participatiebeleid. Zij hebben in 2018 en 2019 tijdens Raad vraagt Raadbijeenkomsten de ambitie uitgesproken om in te zetten op participatie, het beleid te actualiseren, met een praktische handreiking voor participatietrajecten en ruimte voor ontwikkeling door te experimenteren. Dit participatiebeleid ligt voor u en is tot stand gekomen op basis van ervaringen, met behulp van een burgertevredenheidsonderzoek bij inwoners, gesprekken en een workshop met raadsleden, en gesprekken met medewerkers.. Ook hebben we gebruik gemaakt van de kennis en expertise van Prodemos, huis voor democratie en rechtstaat, en 'Aan de slag met de omgevingswet' van de rijksoverheid. De dorps- en wijkraden en Samen voor Someren én de participatieraad op het gebied van werk en inkomen worden geraadpleegd over de participatiewijzer. Daarnaast zal op basis van dit nieuwe beleid Participatie het convenant voor dorps en wijkraden opnieuw bekeken worden en aangepast waar nodig.

Het participatiebeleid bestaat uit verschillende onderdelen. Vertrekpunt is deze nota met de visie en de uitgangspunten. De uitwerking hiervan zijn de Somerense participatiewijzers. Eén voor de

gemeente als initiatiefnemer én één voor inwoners, ondernemers en organisaties als initiatiefnemer. Tot slot komt er ook een gereedschapskist waarin allerlei werkvormen zijn opgenomen.

Deze nota en de participatiewijzers helpen om voorafgaand helder te maken wat het doel is van de participatie, wie meepraten, wie welke rol heeft, binnen welke kaders er participatie mogelijk is en wat er gebeurt met de opbrengsten. Bij grotere en/of complexe vraagstukken, zoals een omgevingsvisie of een nieuw te bouwen woonwijk, waarin participatie een rol speelt, kunnen deze zaken vooraf met de raad afgestemd en in een startnotitie worden aangeboden.

Dit participatiebeleid is geen blauwdruk. Het is een dynamisch document dat we samen met inwoners, ondernemers, medewerkers en het bestuur (college en raad) verder gaan invullen en aanscherpen. Ondertussen ontwikkelen we in Someren ook nieuwe participatietrajecten.

Het participatiebeleid draagt bij aan deze trajecten en andersom zullen de ervaringen bij deze projecten bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het participatiebeleid.

2. Aanleiding

In Someren doen we het samen. De gemeente Someren ziet zich zelf als:

- een partner met een faciliterende rol die in co-creatie nieuwe initiatieven mogelijk maakt.
- een partner die regelarm, in co-creatie haar beleid samen met inwoners, dorps- en wijkraden en het netwerk wil maken/uitvoeren vanuit een echte doe mentaliteit.
- een partner die de eigen kracht, gemeenschapszin, zelfredzaamheid en eigen initiatieven niet alleen wil stimuleren maar ook zeker niet in de weg wil staan. Jong en oud worden hierbij actief gestimuleerd mee te denken en te doen.
- een partner die weloverwogen durft los te laten én ook andersom; weloverwogen zich ook niet toe-eigent/participeert en de gemeentelijke organisatie hierop inricht.
- een netwerkorganisatie door de verbinding met inwoners en samenwerkingspartners te stimuleren, vergroten, faciliteren en te versterken.

De gemeenteraad is al in een vroeg stadium betrokken bij de uitvoering van participatiebeleid. Nadat het college van B&W al bij ideeën en plannen een voorbereidende taak heeft vervuld met betrekking tot participatie, zijn zij zijn immers enerzijds het bevoegd gezag dat verantwoordelijk is voor het stellen van de kaders van het participatiebeleid bij beleidsbepaling, visies en ontwerpen vanuit de gemeente en anderzijds wordt zij geacht de initiatiefnemers te stimuleren tot het organiseren van participatie.

In twee verschillende bijeenkomsten hebben de aanwezige gemeenteraadsleden aangegeven wat de ambities zouden moeten zijn voor de gemeente Someren. Hieruit zijn uitgangspunten geformuleerd. Deze vormen, samen met de ambities van het college, de gemeentelijke organisatie en de kaders vanuit wet- en regelgeving, de basis van deze nota Participatie.

Ambities:

- Zoveel mogelijk inzetten op participatie.
- Intensievere vormen van participatie proberen te bereiken.
- Loslaten
- Uitproberen en doen, zonder over te nemen!

Uitgangspunten:

- **Samen**
- **Loslaten in vertrouwen**
- **Leren door te doen**
- **Evalueren**

3. Definities

Participatie

Participatie betekent letterlijk actieve deelname in het bijvoorbeeld meedenken, meedoen of meebepalen. In Someren bedoelen we ook dat wie participeert, actief deelneemt en/of gestimuleerd wordt om participatie in te zetten. Dit kan zijn deelnemen op sociaal, maatschappelijk, politiek vlak of anderszins. Je neemt deel aan de maatschappij. In dit participatiebeleid geven we handvatten aan initiatiefnemers om iedereen te kunnen laten participeren aan beleid en besluitvorming én te kunnen bepalen wat het participatiedoel is (informereren, raadplegen/adviseren, samen doen en maken of evalueren).

Initiatiefnemers

Onder initiatiefnemers verstaan we individuen, groepen, organisaties en instellingen die met een idee of een plan komen. Dit kan de gemeente zijn maar ook inwoners en organisaties uit Someren of daarbuiten zoals een projectontwikkelaar of de Provincie of Rijkswaterstaat.

Samen voor Someren

De stichting Samen voor Someren is ontstaan uit het traject om tot een nieuwe vorm van burgerbetrokkenheid te komen voor het sociaal domein. Samen voor Someren heeft betrekking op alle inwoners. Samen voor Someren werkt volgens het model wat hiervoor speciaal is ontwikkeld en richt zich op het sociaal domein. Er is ook een platform Samen voor Someren en een facebookpagina met o/a vlogs. In de gereedschapskist komt het model als werkvorm terug.

4. Participatiedoel

Participatie kan verschillende doelen hebben. Je wilt bijvoorbeeld het draagvlak vergroten voor je idee of initiatief, je wilt je plan verbeteren met kennis en kunde van anderen. Je wilt de kwaliteit van je beleid verhogen of je wilt simpelweg voldoen aan de wetgeving.

In alle gevallen geldt dat het van belang is dat je voor jezelf, maar zeker ook voor anderen, helder maakt waarom je een participatieproces gaat inzetten en wat participanten kunnen verwachten.

Daarnaast is het van belang om aan het begin van zo'n proces helder te maken wat je participatiedoel is. Dit kan per project verschillen. Bovendien kan het per fase van een project verschillen. Hier vooraf over nadenken en dit zorgvuldige communiceren maakt vooraf helder voor participanten wat zij kunnen betekenen of wat van hen verwacht wordt, wat de invloed daarvan kan zijn en welke resultaten dat wel, maar ook niet kan opleveren.

In Someren hanteren we de participatiecirkel. Deze is in plaats van de participatieladder gekomen. Er is geen hiërarchie in de participatiedoelen. De een is wel intensiever dan de ander. De invloed en mogelijkheden die een participant heeft verschilt ook per doel. Bij elke vorm van participatie

moet het duidelijk zijn voor de participanten wat het doel van de participatie is en wat van participanten verwacht wordt én wat zij van de initiatiefnemer kunnen verwachten.

Elkaar informeren

Je vertelt anderen over je idee of plan, en je luistert naar waar anderen mee bezig zijn. Je maakt helder wat je stappen gaan zijn en wanneer je weer terugkomt bij de participanten voor een volgend moment. Bij deze vorm van participatie is er weinig interactie. Als initiatiefnemer krijg je wel reacties op de informatie die je verstrekt. Maak van te voren duidelijk wat je met reacties gaat doen.

Elkaar raadplegen

Je wilt weten wat de mening van anderen is. Om kennis en ervaring op te halen, zodat het plan nog beter wordt. Of je wilt meer weten over verschillende belangen die een rol spelen. Je wilt hierover met elkaar in gesprek. Je wilt de gevraagde en ongevraagde meningen en belangen ook meenemen en er rekening mee houden in de uiteindelijke plan- of beleidsvorming.

Elkaar adviseren

Er zijn ook mensen in je omgeving die kennis en kunde hebben over jouw idee of plan of beleid. Zij kunnen dan adviseren hoe het nog beter kan. Je wilt de gevraagde en ongevraagde adviezen, meningen en belangen ook meenemen en er rekening mee houden in de uiteindelijke plan- of beleidsvorming.

Samen dingen doen en maken

Samen werk je intensief aan plannen of beleid. Je werkt het plan samen met anderen verder uit. Zodat ook hun ideeën erin terugkomen. En je hulp en 'handjes' hebt om het plan uit te voeren. Je ziet elkaar als gelijkwaardig partner en het resultaat van de samenwerking weegt zwaar bij de uiteindelijke besluitvorming door het bevoegd gezag.

Samen beslissen

Alle betrokkenen hebben een beslissende en bepalende stem. Je zoekt acceptatie voor de uitkomsten van het proces. Of je verzamelt steun om (de gemeente en anderen) te overtuigen dat veel mensen het idee goed vinden.

5. Participatie is maatwerk

Er is geen vaste manier van participeren. Het kan iedere keer anders zijn. Daarom gebruiken we in Someren een participatiewijzer die structuur biedt om elk participatietraject te ontwerpen. De participatiewijzer is een handreiking, geen keurslijf.

Als gemeente letten we hierbij op de volgende punten:

- Hoe dichterbij of concreter in de leefomgeving een vraagstuk speelt, hoe meer invloed inwoners willen uitoefenen, dit kan positief of negatief uitpakken, een kans zijn of een bedreiging
- Het gaat om de kwaliteit van participatie, niet om de kwantiteit. Niet alles wat er in de gemeente gebeurt, leent zich voor participatie. Bij ieder project is dus een zorgvuldige afweging van belang.
- De gemeenteraad wil ruimte bieden aan initiatieven vanuit de maatschappij en dit stimuleren. Hierbij is van belang om te weten of er kaders zijn en zo ja welke dan.
- Als we participeren, dan doen we dat zorgvuldig en met respect voor elkaars belangen en rollen. De participatiewijzer biedt ook een afwegingskader voor wel/geen participatie.
- Bij nieuw/innovatief beleid biedt participatie belangrijke kansen: de samenleving kan dan extra deskundigheid en inzichten inbrengen.

5.1 Wetgeving

De Nederlandse wetgeving zegt op meerdere vlakken iets over participatie. Zowel vanuit de participatiewet als vanuit de omgevingswet zijn er regels voor participatie van inwoners, organisaties en initiatiefnemers.

5.1.1 Participatiewet

De Wet WMO 2015 (Artikel 2.1.3., lid 3) verplicht gemeenten om inwoners actief te betrekken bij het opstellen en uitvoeren van beleid. Naast deze plicht, is dit ook nadrukkelijk een wens van de gemeente. Daarom is het Samen voor Someren model ontwikkeld en de stichting Samen voor Someren opgericht.

5.1.2 Omgevingswet

De Omgevingswet zegt over participatie: 'het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit'. Met belanghebbenden bedoelt de wet burgers, vertegenwoordigers van bedrijven, professionals van maatschappelijke organisaties en bestuurders van overheden.

5.1.2.1 *Regels voor participatie*

In het Omgevingsbesluit staan regels om participatie te waarborgen. Bij het projectbesluit en het omgevingsplan geeft een overheid in een kennisgeving aan hoe het participatietraject eruit komt te zien. Ook is een motiveringsplicht opgenomen: het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe het de omgeving bij de voorbereiding heeft betrokken. En wat het met de resultaten heeft gedaan. De motiveringsplicht geldt voor de omgevingsvisie, het programma, het omgevingsplan en het projectbesluit. Voor de omgevingsvergunning wordt nog geregeld dat de initiatiefnemer in de aanvraag moet aangeven of – en hoe – er overleg is geweest met belanghebbenden. Dat gebeurt in de omgevingsregeling.

5.1.2.2 *Ruimte voor maatwerk*

De wet geeft het bevoegd gezag en de initiatiefnemer de vrijheid eigen keuzes te maken voor de inrichting van het participatieproces. De locatie, het soort besluit, de omgeving en de betrokkenen zijn immers elke keer anders. Ook het moment waarop participatie start, verschilt per keer. In de aangenomen motie Nooren (februari 2020) wordt de regering verzocht in het Invoeringsbesluit Omgevingswet een regeling op te nemen die ervoor zorgt dat er een plicht ontstaat voor gemeenten, provincies en waterschappen om het Participatiebeleid op te stellen waarin vastgelegd wordt hoe participatie wordt vormgegeven en welke eisen daarbij gelden en dit Participatiebeleid vast te stellen door respectievelijk gemeenteraad, provinciale staten en het algemene bestuur van het waterschap.

6. Burgertevredenheidsonderzoek

In maart 2020 heeft de gemeente Someren een burgertevredenheidsonderzoek gedaan. Van de 3000 aangeschreven inwoners hebben er 756 gereageerd (responspercentage is 25%). In dit onderzoek zijn ook vragen gesteld die te maken hebben met de relatie tussen de gemeente en inwoners, de leefbaarheid en de informatievoorziening vanuit de gemeente. Interessante vragen in het licht van participatie.

Uit dit onderzoek komt op deze gebieden naar voren dat 48% van de inwoners vindt dat de gemeente open staat voor de geluiden van inwoners. 20% is wel eens naar een bijeenkomst geweest en 8% heeft behoefte aan meer bijeenkomsten.

40% vindt dat inwoners en organisaties voldoende kansen krijgen om zelf ideeën en initiatieven te realiseren. 33% weet niet bij wie ze moeten zijn voor het aandragen van ideeën.

32% vindt dat de gemeente de buurt voldoende betreft bij de aanpak van de leefbaarheid. 35% vindt dat de gemeente een beroep doet op de inwoners om zelf een bijdrage te leveren en dat de gemeente buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid voldoende steunt. 61% wil zich in de nabije toekomst actief (blijven) inzetten voor de leefbaarheid in hun buurt.

Waar in dit onderzoek niet specifiek naar is gevraagd is naar hoe men betrokken wil worden bij beleidsvorming van de gemeente en op welke onderwerpen men betrokken wil zijn.

Uit vele opmerkingen van respondenten kwam echter wel de behoefte aan meer informatie en meer betrokkenheid naar voren. Heel specifiek in welke vorm dit dan wordt gewenst was men niet. Er is echter geen percentage aan te hangen omdat dit vrije opmerkingen betreft.

Dus ondanks de positieve percentages is er nog genoeg te winnen in Someren als het gaat om participatie en betrokkenheid. De behoefte aan informatiebijeenkomsten is erg laag. In de gereedschapskist worden dan ook andere manieren aangereikt om inwoners te benaderen, informeren en betrekken.

7. Kernvoorwaarden

Het ene plan leent zich meer voor participatie dan het andere plan. Betrokkenen en belanghebbenden hebben laten weten meer betrokken te willen worden. Dit kan soms bijten met de wens om snel zaken voor elkaar te krijgen. Belangrijk is dat participatie gericht ingezet wordt en daarbij is een duidelijke afweging vooraf noodzakelijk, op basis van de volgende kernvoorwaarden:

a) Is eigenaarschap duidelijk?

Is de gemeenschap initiatiefnemer en eigenaar of levert de gemeente ook een bijdrage. Andersom kan ook, de gemeente of een maatschappelijke partij is initiatiefnemer en eigenaar, en de gemeenschap kan al dan niet een bijdrage leveren. Bij externe (niet-) professionals ontstaat vaak behoefte aan (intensieve) begeleiding op processen door bijvoorbeeld een ambtelijke (vak)specialist: bijvoorbeeld participatie/communicatie, ruimtelijke procedures, subsidie, besluitvorming. Of de gemeente hierin kan en wil ondersteunen en in welke mate moet vooraf helder zijn. Vooral moet ook duidelijk blijven wie eigenaar is en blijft

b) Biedt het beleid/project/vraagstuk voldoende ruimte voor participatie?

Het moet voldoende ruimte bieden voor uiteenlopende opties. Meedenkende partijen moeten substantiële keuzes kunnen maken. Als er geen mogelijkheden zijn voor verschillende reële (beleids-) alternatieven, is participatie bij dit onderwerp onwenselijk. Beperkende factoren kunnen zijn: wet- en regelgeving van hogere overheden, eerder beleid of regelgeving van de eigen overheid of financiële beperkingen. Externe initiatiefnemers kunnen onderschatten dat hier de focus van hun inzet naar moet gaan.

c) Is het onderwerp geschikt voor betrokkenen?

Het beleidsonderwerp moet voor individuele inwoners of ten minste voor een bepaalde doelgroep direct van belang en ook begrijpelijk zijn of begrijpelijk gemaakt kunnen worden.

d) Is er voldoende tijd?

Participatie neemt voor, tijdens en na het gehele initiatief, tijd in beslag. Is die tijd ook beschikbaar of heeft besluitvorming zoveel haast dat het niet mogelijk is om participatie in te zetten?

e) Is er capaciteit en geld?

Het organiseren en begeleiden van participatie kan arbeidsintensief zijn. Er moet bij de initiatiefnemer dan ook voldoende capaciteit en geld beschikbaar gesteld kunnen worden, bijvoorbeeld voor de inzet van ambtelijke tijd.

f) Zijn er vooraf risico's te benoemen en is hier een vangnet voor?

Is een of meer van bovenstaande randvoorwaarden niet aanwezig? Dan is het advies om geen participatietraject in te richten voordat aan de kernvoorwaarden voldaan kan worden. Is de gemeente de initiatiefnemer en zijn tijd en geld de beperkende factor en is de verwachting dat de inbreng van inwoners/belanghebbenden wel meerwaarde heeft? Of hebben inwoners/belanghebbenden aangegeven het van groot belang te vinden om mee te praten? Dan kan worden voorgesteld het dilemma voor te leggen aan college en of raad. Bij kleinere initiatieven komt het dan op maatwerk aan. Bij grote en/of complexe zaken wordt een startnotitie gemaakt voor de raad. Hierin komt onder meer te staan wat er nodig is om aan de kernvoorwaarden te voldoen.

8. Concretisering op vervolg

De uitwerking van deze nota krijgt vorm met de participatiewijzer en de gereedschapskist. Hierin staan de handvatten hoe een participatietraject op te zetten, met wie je dit doet en hoe je hen kan bereiken. In de gereedschapskist zitten werkvormen en andere benodigdheden om het in de praktijk vorm te geven. Na vaststelling van deze nota begint het leren en experimenteren met participatie. Binnen de gemeente is er aandacht voor het leren van de benodigde vaardigheden om een participatietraject te begeleiden en/of uit te voeren. Gedurende het eerste jaar wordt het beleid én de participatiewijzer steeds geëvalueerd en indien nodig wordt de werkwijze aangepast.

Gemeente
Someren